

AARDRIJKSKUNDIG

17 8060/3

WOORDENBOEK

DER

NEDERLANDEN,

BREINGEBRACHT

DOOR

A. J. van der Aa,

onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden.

DERDE DEEL.

C E N D.

Mirdelyk moet ik nog betuigen, dat ik zeer veel aan verscheide Heeren van aanzien hier te Lande verplicht ben, die al het hunne in 't werk gesteld hebben, om, zoo' er hier en daar aan myn werk nog iets onthreken mogt, my daar toe de behulpzame hand te bieden; welker naamen hier te melden my veel eere sijn zoud; doch hebbe dit om andere zeer goede redenen nagelaaten.

F. VALENTYN, Oud en Nieuw Oost-Indisch, Voorrede voor het 1e deel.

Te Gorinchem, bij
JACOBUS NOORDUYN.

1841.

DAJAKH-BESAR of GROOT-DAJAKH, prov. of distr. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Borneo*, koningr. *Banjer-Masing*. Dit distr. telt 750 dorpen.

In het jaar 1856 werden, volgens oud gebruik, van de hoofdpl. *Banjer-masing*, van gouvernementswege eenige personen naar dit distr. gezonden, ten einde de verschuldigde hoofdgelden te innen. Deze personen, benevens degenen, die hen vergezelden, werden door de bevolking der aan de Tewa-Pejangan gelegene kampongs aangevallén, en, na eene vruchteloze verdediging, vermoord. Ten gevolge daarvan begaf zich de Resident van *Banjer-masing*, C. G. GOLDMAN, derwaarts, vergezeld van een detachement Oostindische troepen, onder de bevelen van den Kapitein ALBERT HENDRIKS, ten einde naar de oorzaak van dit voorval te onderzoeken en de uitlevering te vorderen van hen, die zich voornamelijk aan dit feit hadden schuldig gemaakt, hetwelk dan ook niet slechts gelukte, maar bovendien werden hun de wapenen der gesneuvelden terug gegeven, en, volgens 's lands gebruik, voor ieder der gesneuvelden 500 gulden uitbetaald.

DAJAKH-KETJIL of KLEIN-DAJAKH, prov. of distr. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Borneo*, kon. *Banjer-masing*. — Het telt 50 dorpen.

DAJAKKEN, volk in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Borneo*. Zie BATAKHS.

DAJA, riv. en st. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Sumatra*. Zie DAJA.

DAJAKS, volk in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Borneo*. Zie BATAKHS.

DAIJAM, d. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Java*, resid. *Kadoe*, ads. resid. *Magelang*.

Den 28 April 1829 had zich het hoofd der muitelingen, SEXTOT, met een troep der zijnen, in dit dorp genesteld, doch werd door de onzen, onder de bevelen van den Overste LE BRON DE VEXELA, na eenen hardnekkigen tegenstand, genoodzaakt terug te trekken, hetwelk de vijand evenwel in de beste order volvoerde.

DAJJOE-LOEHOET, d. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Java*, resid. en W. van *Banjoemas*, in eene schaarsch bevolkte streek. De weg van hier naar *Adjoebarang* loopt door een dicht bosch van bamboes.

DAIMIRIE, rooi of regengeul, op de noordoostkust van het *Curaçaosche eil. Aruba*, N. O. van den berg *Condocan*. In het jaar 1824 heeft men er goud gevonden.

DAINU, oud geh. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Java*, resid. *Banjoemas*, 1 m. bewesten *Lombong*, aan den oostelijken ingang van het binnenmeer *Sagara-Noekan*.

DALAM, geh. in *Oost-Indië*, op het *Sundasche eil. Java*, resid. *Soerakarta*, distr. *Brambanam*, nabij de henting *Jagraban*.

DALEM, DAALEN, DALLEM of DAALHEM, d. aan de uiterste westelijke grenzen van den *Tielerwaard*, prov. *Gelderland*, *Benedendistrikt*, arr. en 8 u. W. ten Z. van *Tiel*, kant. en 4 u. Z. W. van *Geldermaalsen*, gem. en 1 u. W. van *Vuren*, $\frac{1}{2}$ u. O. van de *Zuid-Hollandsche stad Gorinchem*, aan den *Waaldijk*. Het werd, naar men wil, door JAN V, Heer van *Arkel*, die in het jaar 1077, op zijne reis naar *Rhodus* stierf, aangelegd. Men telt er 48 h. en bijna 400 inw., die meest hun bestaan vinden in den landbouw.

De Herv., die er bijna 400 in getal zijn, behooren tot de gem. *Vuren-en-Dalem*, die hier eene kleine doch fraaije kerk heeft, welke

in het jaar 1801 gesticht is door Mr. JOHAN MEERMAN, Heer van *Vuren-en-Dalem*, en in het jaar 1855 door den Heer MICHEL VIRULY, Heer van *Vuren-en-Dalem*, met een orgel versierd werd. Binnen den ingang leest men: DEN CHRISTENEN VAN DALEM TOT EENE OEFFENSCHOLE VAN GELOOF HOOP EN LIEFDE. De pastorie, aan de oostzijde tegen de kerk staande, is mede zeer fraai en munt uit door schoone land- en riviergezigten.

De R. K., van welke men er 10 telt, worden tot de statie van *Varik* gerekend. — De dorpschool wordt gemiddeld door een getal van 55 leerlingen bezocht. — Vroeger had men er een oud heerenhuis, het Huis Te Dalem geheeten.

JAN VII, Heer van *Arkel*, die in het jaar 1126 overleden is, ieder zijner broeders hun aandeel willende laten volgen in den Lande van *Arkel*, schonk aan FOLPERT, door sommige schrijvers DODO genoemd, onder andere goederen, de halve heerlijkheid van DALEM. FOLPERTS nakomelingen hebben, hun geslachtsnaam verlatende, dien van DALEM aangenomen, en ten wapen gevoerd twee zilveren baren, in een veld van keel. Zij bleven in het bezit van DALEM tot den 22 Maart 1425, als wanneer eenige Edelen uit den *Tielerwaard* deze heerlijkheid van FLORIS VAN DALEM, voor 2260 kroonen (2712 guld.) kochten, om die hinnen nieuwen Hertog ARNOLD, bij zijne blijde inkomst en huldiging te schenken. Bij de voorwaarden van den koop werd uitdrukkelijk bedongen, dat Gelder DALEM ter leen ontvangen zoude, van Hertog JAN VAN BEIJEREN, als Graaf van *Holland*, zoo als de verkooper dit van hem als van de hofstad *Arkel* gehouden had. De voormelde Edelen en de Geestelijkheid van den *Tielerwaard* bedongen, mede bij deze schenking, dat DALEM, *Staden* en *Schuimeroord*, met hunne onderhoorigheden, nimmer van *Gelderland* zouden gescheiden worden; dat DALEM onder de schouw van den *Tielerwaard* behooren moest; een dajelijksche Regter te DALEM gezet worden; die van DALEM ter hooger bank van *Tuil* behooren, en altoos onder en in het ambt van *Bommel*- en *Tielerwaarden* blijven moesten; weswege gemelde Hertog, wederom des Zondags na H. Sacramentsdag van het jaar 1425, in tegenwoordigheid van onderscheidene Edelen, hun daarvan enen verzekerbrieff gaf. Drie en zeventig jaren daarna heeft KAREL VAN EGMOND, de laatste Hertog van *Gelder*, volgens inhoud van zijnen brief, gedagteekend Maandag na St. Paulusbekeering, deze heerlijkheid, met de hooge en lage geregten, tienden, tijsnen en andere geregtigheden, aan WILLEM VAN ROSSEM verpand, en dat zoo lang hem of zijne erven de 500 Rijsche guldens, welke hem de Hertog, wegens soldij schuldig was, betaald werden. Sedert het jaar 1754, toen ALBERT OTTO ROCLEMAN FREDERIK GRAVE VAN BYLAND, de heerl. DALEM en die van *Vuren* van de Staten des kwartiers van *Nijmegen* heeft aangekocht, zijn die beide heerl. altijd door denzelfden eigenaar bezeten; wordende zij, in het jaar 1771, door gezegden Graaf, voor de somma van 105,000 gulden, verkocht aan den grooten Oudheidkenner en Regtsgeleerde, den Pensionaris van *Rotterdam*, GERARD MEERMAN, na wiens dood zij zijn bezeten door zijnen zoon, den geleerden Mr. JOHAN MEERMAN, bij wiens versterf zij, in September van het jaar 1822, bij openbare veiling, in eigendom zijn overgegaan aan den Heer MICHEL VIRULY, die ze thans nog bezit.

In het jaar 1575 maakten OTTO, Heer van *Heukelom* en FLORIS VAN DALEM een verdrag, om in het Land van *Heukelom*, aan de nederste *Zijdwijn*, door de *Wildt* en den *Wilddam*, enen eeuwigen watergang

te leiden in de Merwede of de Linge, ten nutte des Lands van Heukelom, mits de Heukelommers hunne kade, strekkende tusschen de Wilde, geheeten de Dalemsche kweldijk, hielden voor overloop van wateren, terwijl Heer FLORIS VAN DALEMS landen, tusschen den dijk van den Wilde, mede aldaar nitlozen en die van Heukelom eene heul of brug houden moesten, om met wagen of kar over de Vliet te rijden, daar hij in de Wilde komt. Thans bestaan er te DALEM drie overlaten, waardoor het water, bij overstroming in Gelderland, zich in de Merwede ontlast. — Ook ligt er eene zware dubbele sluis in den Waaldijk, mede dienende om het overtollige water uit Gelderland te ontlasten. Deze sluis brak in het jaar 1726 door, doch werd spoedig daarop weder hersteld.

WILLEM VI, Graaf van Holland, de goede gelegenheid van DALEM opmerkende, deed hier, op Witten Donderdag van het jaar 1410, een sterk blokhuis optrekken, terwijl de arbeiders door een groot aantal krijgslieden gedekt werden; doch naauwelijks was den volgenden dag aangebroken of REINALD IV, Hertog van Gelder, kwam mede derwaarts met hetzelfde oogmerk, doch zich voorgekomen ziende, beschoot hij de nog niet volbouwde sterkte, maar werd zoo wel ontvangen, dat hij moest aftrekken, waarop de Hollanders de sterkte voltooiden.

Veel heeft dit dorp geleden gedurende de belegeringen der stad Gorinchem, eerst in het jaar 1795 door de Franschen en vooral naderhand in het jaren 1815 en 1814, toen die stad door de bondgenooten, werd aangevallen, gedurende welk laatste beleg dit dorp, den 6 Decem-ber des eerstgemelden jaars, door de Franschen, gedeeltelijk is in brand gestoken, zoodat er niet minder dan 52 huizen, 25 schuren, eenige hooibergen met koren en honderd duizenden ponden hooi, eene prooi der vlammen zijn geworden.

Het wapen dezer heerl. bestaat in twee zilveren baren met eene zwaan, op een veld van keel.

DALEM, DALEN of DAALEN, geh. in de *Meijerij van 's Hertogenbosch*, kw. *Kempenland*, prov. *Noord-Brabant*, *Derde* distr., arr. en 4 u. Z. W. van *Eindhoven*, kant. en 3½ u. Z. ten W. van *Oirschot*, gem. *Hoo-geloon-Hapert-en-Casteren*, 5 min. Z. van *Hapert*, waartoe het behoort; met 20 h. en 150 inw.

DALEM (HUIS-TE-), voorm. oud adell. huis in den *Tielerwaard*, prov. *Gelderland*, 14 min. N. van *Dalem*, dat reeds sedert een aantal jaren gesloopt is.

DALEM (LAAG-), geh. in den *Tielerwaard*, prov. *Gelderland*, *Benedendistrikt*, arr. en 8 u. W. ten Z. van *Tiel*, kant. en 4 u. Z. van *Geldermalsen*, gem. en 1 u. W. van *Vuren*, 10 min. N. van *Dalem*, waartoe het behoort, te midden van weilanden; met 12 h. en ruim 70 inw. — Het heeft waarschijnlijk zijnen naam verkregen van zijne lage ligging.

In het jaar 1787 hebben de Pruischen, die achter den dijk, nabij dit geh. lagen, van daar de stad Gorinchem beschooten.

DALEMSCHE DIJK, gedeelte van den *Waaldijk*, prov. *Gelderland*, zich, langs de heerl. *Dalem*, tot de uiterste westelijke punt des *Tielerwaards* uitstrekken.

DALEMSCHE POLDER, pold. op het eil. *Tholen*, prov. *Zeeland*, distr. en arr. *Zierikzee*, kant. en gem. *Tholen*; palende N. aan den *Nieuwlandpolder*, N. O. aan den *Polder van Oud-Vossemeer* en den *Slappekooorpolder*, Z. aan het zuidelijk gedeelte der stad *Tholen*,

AARDRIJKSKUNDIG

WOORDENBOEK

DER

NEDERLANDEN,

BIJEENGEBRAGT

DOOR

A. J. van der Aa,

ONDER MEDEWERKING VAN EENIGE VADERLANDSCHE
GELEERDEN.

DETTIENDE DEEL.

A A N H A N G S E L.

—*—
TE GORINCHEM, BIJ
J. NOORDUYN EN ZOON.

1851.

D.

DAALEN, geh., prov. Noord-Brabant. Zie DALEM. W.

DAALZIGT, landg. in Oost-Indië. Zie JATTIE. W.

DAAY, eil. in Oost-Indië. Zie DAAIN. W.

DABANG, een der riviermonden of armen waardoor de riv. de Pontianak, in Oost-Indië, op de westkust van het eil. Borneo, in de Indische zee uitwatert.

DAGAN, oud d. in Oost-Indië, op het eil. Java, resid. Cheribon, ads. res. Indramajoe.

DAGAN, d. in Oost-Indië, op het eil. Java, resid. Rembang.

DAGAN (HET LANDEKE VAN), pold., prov. Noord-Brabant. Zie ELDERENSLAND.

* DAHL heeft 500 inw. De kerk is aan den H. VINCENTIUS toegewijd.

* DAHLEM telt 120 inw. De bijkerk is aan den H. REMICHIUS toegewijd.

DAHOLI, bergketen in Oost-Indië, op het eil. Sumatra, rijk Atsjin

DAJAK (DE), riv. in Oost-Indië. Zie SOENGEJ-BEJADJOE (DE). W.

DAILOON, oud d. in Oost-Indië, op het eil. Java, resid. Preanger-Regentschappen, lands. Gabbang.

* DAJJOE-LOEHOET, lees: DAJJOE-LOEHOER.

D. A. LAMBRECHTSKADE, dus noemt men de scheiding tusschen Noord-Holland en Utrecht en tusschen de Loenderveensche- en Kortenhoefsche-plassen.

DAJBONLO, bosch vermeld in 855 te liggen in het graafs. Amelande.

* DALEM heeft veel geleden bij de geduchte waterfloeden van 1799, 1809 en 1820. — Tot dekking van de aldaar liggende sluis, ligt hier een dijkpost dwars over den dijk. — Het wapen dezer heerl. bestaat uit een veld van keel met twee gebreutseerde fasces van zilver.

DALEM (POLDER-VAN-), pold. in den Tielervwaard, prov. Gelderland, arr. Tiel, kant. Geldermalsen, gem. Vuren; palende N. aan den pold. Laag-Dalem, O. aan het Heukelumsche-Broek en den Polder-van-Vuren, Z. aan de Waal en de buitendijksche landen tegen die rivier, W. aan het Wijdschild en de buitendijksche gronden tegen de Linge. — Deze pold. beslaat, volgens het kadaster, eene oppervlakte van 321 bund. 29 v. r. 80 v. ell., waaronder 299 bund. 50 v. r. 50 v. ell. schotbaar land; telt 87 h., waaronder 17 boerderijen, en wordt door eene sluis, op de Linge en vervolgens op het Steenenhoeksche-kanaal, van het overtollige water ontlast. Het polderbestuur bestaat uit twee Poldermeesters, eenen Waardsman en eenen Secretaris.

DALEM (POLDER-VAN-LAAG-), pold. in den Tielervwaard, prov. Gelderland, arr. Tiel, kant. Geldermalsen, gem. Vuren; palende W. en N.W. aan de buitengronden tegen de Linge, N. aan het Spijske veld, O. aan het Heukelumsche-Broek, Z. aan den Polder-van-Dalem. — Deze pold. beslaat, volgens het kadaster, eene oppervlakte van 548 bund. 95 v. r. 16 v. ell., waaronder 528 bund. 95 v. r. 41 v. ell. schotbaar land; telt 10 h., waaronder 7 boerderijen, en wordt door eene sluis, op de Linge, van het overtollige water ontlast. Hij is vereenigd met den Hoog-Dalemsche-polder, en heeft het zelfde bestuur.

DALEMSCHE-KANAAL (HET), kanaal in den Tielervwaard, prov. Gelderland, gem. Vuren; eenen aanvaug nemende aan het dus genoemde Bossche-Huis, en met eene westelijke rigting in het Zanderik-kanaal uitlopende.